

Oppgave 1: Konfesjonsstrid og politisk konflikt i Europa på 1500 og 1600 tallet.

- Europa i det 16de og 17de århundre var preget av en 200års periode med blødige religionskriger og politisk konflikt. Vi ser en splittelse av den ikke-ortodokse kristne kirke, inn i protestantisme og katolisisme. Hver side kjempet for å forsvare det de selv mente var den eneste vei til frelse og så den andre siden som kjettere som truet med å ødelegge eller skade korrekt tro. I et 15-1600 talls Europa der kongens makt legitimeres ovenifra, som gitt av gud, ble disse religionskrigene også herskerenes anliggheter og fikk et politisk preg. I denne oppgaven vil jeg ta for meg den protestantiske reformasjonen samt de katolske og politiske reaksjonene på dette, i ulike deler av Europa. Fordi jeg mener det er relevant for forståelsen av oppgaven vil jeg også vie litt plass til å drøfte bakgrunnen for reformasjonen, samt langsiktige resultater av den. Før vi går videre vil jeg avklare at jeg i denne oppgaven bruke ordene "konfesjon" og "trostrøtning" synonymt, og også benytte "religion" synonymt med "trostrøtning" med tanke på "religionskrig" etc.

- Reformasjonen begynte på starten av 1500 tallet, og det er vanlig å begynne i 1517 når Martin Luther, en tysk munk, går fram med åpen kritikk av den katolske kirke. Han kritiserte flere deler av pavekirken, blandt annet avlatshandelen og kirkens monopol på de hellige tekstene. Luther sto for en idé om privatisering av troen, altså en overføring av ansvaret fra kirken til enkeltmennesket. Han mente det var nok for enhver kristen å lese bibelen og selv avgjøre gud**ord**, ^{altså være sin egen prest.} For sine holdninger ble Luther lyst i bann og måtte flykte fra landet. Senere benyttet han tiden til å oversette bibelen til tysk, og ved hjelp av den nye boktrykkerkunsten spre den til folket. Luther trakk i stor grad videre på holdninger som mange andre hadde hatt før ham, blandt annet Wydif og Jan Hus i Nederland. For den katolske kirke betydde Luthers meninger essensielt at kirken ble overflødig, og han ble derfor hardt bekjempet motarbeidet.

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 3378
Dato : 13.12.12
Ark nr. : 2 av 6

- Neste steg i den protestantiske reformasjon representeres av den franske Joan Calvin, og hans etterfølgere kalles kalvinister. I Frankrike ble kalvinistene kalt for hugenotter, og de ble en viktig del av den politiske konflikten i Frankrike, men det skal vi tilbake til. Hovedtrekk ved den kalvinistiske tankegangen var at de gikk et steg lenger enn Luther og ønsket ikke å legge kirken under de verdslige lederne. De ønsket å samles som kristne og velge ut sine egne politiske og religiøse ledere. Et annet hovedtrekk er predestinasjonstæren til Calvin som gikk ut på at gud på forhånd hadde valgt hvem som kom til himmelen og helvete. Dette skulle få betydning for arbeidsetikken.

- Vi kan se at reformasjonen legger vekt på en individualisering av troen og et ansvar på enkeltmennesket. Hvorfor finner vi disse ideene, og hvorfor skjedde reformasjonen på 1500-tallet? Det er her vi bør se den i et historisk perspektiv og samtiden. Det er nok røtt å trekke linjer til renessansen på 1400-tallet her. Under renessansen ble det lagt en økende vekt på individet og en helliggjøring av mennesket og dets evner. Vi kan klart se paralleller til Luthers individualisering av religionen. I tillegg bunner nok reformasjonen i stor grad i renessansens begynnende kritiske vurdering av religionen og revurdering av bibelens tekster. Skal vi gå etter Max Weber kan vi kanskje påstå at den "rasjonalismen" som preger det europeiske samfunnet på denne tiden gir også en bakgrunn for reformasjonen.

- Når vi nå skal over på reaksjoner på den protestantiske reformasjon vil jeg dele disse i to. Først i katolske reaksjoner og så i politiske. Når vi kommer til katolske reaksjoner er dette kategorisert som den katolske reformasjon og den katolske motreformasjon. Den katolske reformasjon går ut på et forsøk på å reformere den katolske kirke, og på denne måten forsøke å samle kristenheten igjen. Det ble opprettet et konsil kalt trentiner-konsilet for dette formålet. Selv om splittelsen nok var for stor og det viste seg å ikke være mulig å

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 3378
Dato : 13.12.12
Ark nr. : 3 av 6

samle de to trosretningene så gjorde konsilet en del forandringer. Blandt annet avskaffet de en del overgrep og tvang. For eksempel ble det ulovlig for en far å tvinge sin datter eller sønn til å gifte seg mot sin vilje. De forsøkte også å bedre kvinners situasjon, avskaffet avlatshandelen og gjorde det frivillig å delta på gudstjenester. De ~~der~~ arrangerte også flere evangeliserings-tokter for å gjøre slutt på den hedenske tro som fremdeles hang igjen på bygden. Kanskje var det nettopp en reform av denne sort som Luther ønsket. Historikere vurderer nemlig om Luther egentlig ønsket en reform, ikke en splittelse.

- Den ^{den katolske} katolske motreformasjon handlet i motsetning til reformen ikke om å forandre den katolske kirke eller finne en fordeilig løsning. Isteden ble den, som navnet tilsier, en bevegelse for å stoppe ^{den protestantiske} reformasjonen, med makt om nødvendig. Motreformasjonen hadde sitt sete i det sterke katolske Spania, der også korstogsmentaliteten satt sterkt etter gjenerobringen av den iberiske halvøy fra muslimene. Vi er nå over på den mer voldelige delen av konfesjonsstriden. Hovedaktørene i motreformasjonen var medlemmene av "the Jesus Society" som gikk under navnet jesuitter. Jesuittene hadde som oppgave å bekjempe kjetteri. Som forklart i introduksjonen var kjetteri oppfattet som svært farlig da det risikerte å vilde mennesker og kompromisere evig frelse.

- Neste punkt er de ~~de~~ politiske reaksjonene på konfesjons-splittelsen og striden. Her ser vi at det leder til blodige borger- og religionskriger, med kamper om politisk makt og religion sterkt knyttet til hverandre. Jeg vil i de neste avsnittene forsøke å ta for meg noen land i Europa og forsøke å forklare politisk konflikt utifra konsekvensene av konfesjonsstriden. Jeg vil også se etter hvilke land som ble återmet og hvilke som forble katolske. Til slutt vil jeg konkludere og avslutte oppgaven med et lite bilde på utfallet av konfesjonsstriden på langsigte i Europa.

- I Tyskland ser vi først at herrer og riddere gjør opprør mot territorialherskere i 1524, samt at bøndene gjør opprør. Disse var kjempet mot livegenskap, men var nok også oppildet av Lutheranismen. Fra ideen om å gjøre opprør mot den geistlige autoritet er ikke veien lang til opprør mot den verdslige. Bøndene ble regelrett slaktet ned. Men på denne tiden var keiseren opptatt med konflikter med Osmanere og Paven, samt bystatene i Italia, og var derfor avhengig av en fredeligere situasjon i keiserriket. Han gir i 1536 fyrstene midlertidig religionsfrihet over egne områder. Når han i 1539 opptar religionsstriden igjen og opphever ordningen fra 1536, samt offentlig går ut som anti-lutheransk, skapes det stor konflikt. Landet er allerede så religiøst splittet, og når de protestantiske fyrstene mister retten til sin religion bryter det ut religions og borgerkriger. Resultatet blir et delt keiserrike, geografisk også.

- I Frankrike er det i hovedsak hugenottene som står for protestantismen. Som forklart tidligere er hugenottene de franske kalvinistene, og med det kan vi forstå hvordan de blir politiske aktører, da kalvinistene ønsket å velge egne verdslige ledere, og ønsket politisk omveltning, samt makt. De fikk også stor ~~pot~~ innflytelse da til tross for at de bare utgjorde en liten prosent av befolkningen. Dette hadde nok å gjøre med at i motsetning til i Tyskland var de ikke geografisk samlet, men fantes overalt i landet og kunne påvirke massene. Frankrike led i lang tid under hyppige og svært voldelige religionskriger. Til slutt ble resultatet et reformert Frankrike, men det som kanskje er viktigere er at vi i Frankrike får Europas første virkelige religionsfrihet. Og ikke kun for herskere og fyrster, men for det brede lag av folket.

- England er gjennom 15 og 1600 tallet preget av politisk konflikt mellom konge og parlament der makt-balansen gradvis flyttes over på det godseieende aristokrati og parlament. Samtidig kutter

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 3378
Dato : 13.12.12
Ark nr. : 5 av 6

england bændene til ~~de~~ paven og roma og blir med det noe annet enn katolsk. Vi kaller den nye kirken for en Anglosaksisk kirke.
Over de neste årene og herskerne forandrer frøretningen seg kraftig, men når det kommer en katolsk konge til makten skapes det stor misnøye og de får ham avsatt og erstattet med William av Oranien. Som ~~er~~ er en konge ~~prøget~~ av religions-toleranse. Før han fikk komme til makten måtte han skrive under på en kontrakt som innskrenker kongens makt til fordel for parlamentet. Denne hendelsen i 1688-89 kalles for den arenske revolusjon. Det var resultatet av en politisk konflikt sterkt påvirket av konfesjonsstriden. ~~Et~~ Flere eksempler på politisk og religiøs konflikt på de britiske øyer er når Elizabeth av England henrettet sin yngre ^{dronning} søster Mary som måtte flykte fra Skottland. Hun ble henrettet pga at hun var katolikk og var i anverken til Elizabeth. Et annet eksempel er tvungsreformasjonen i Irland som vi fremdeles ser resultatene av i dag i Nord-Irland.

- De skandinaviske landene ble reformert tidlig. I Sverige ser vi ~~at~~ at det er en gradvis prosess, mens Danmark-Norge er et eksempel på et land der reformasjonen skjedde kjapt og relativt konfliktfritt. Det ble innført i Norge etter en kort maktkamp mellom den norske erkebiskopen og den danske konge. Erkebiskopen måtte rømme landet, det norske (Hovedsaklig katolske geistlige) riksråd ble oppløst og Norge blir en provins av Danmark, teatrisk. Dette er et eksempel på en politisk konflikt som et resultat av reformasjonen, og et eksempel på at kongemakten benytter seg av reformasjonen til å tilhente seg selv mer makt og rikdom, da han fikk kirkens ~~jord~~ land og jord, ~~Norge~~ som ~~lytte~~ provins og skattene som før gikk til kirken.

- Spania var, sammen med Portugal, et av de få landene i vest-Europa som ikke ble reformert. Det var et rike med en sterk katolsk tradisjon, samt påvirket av en mentalitet om

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 3378
Dato : 13.12.12
Ark nr. : 6 av 6

korstog i Kristendommens navn mot muslimer, samt gjenerobringen av den iberiske halvøy og inkvisisjonen mot jødene. Det er i Spania vi finner setet for den katolske motreformasjonen og jesuittene. Spania førte samtidig en ^{utennisk} politikk på bakgrunn av religionskonflikten, ved at de ønsket å bekjempe det ikke-katolske England i håp om å isolere ikke-katolske Nederland. De fortsatte samtidig sin kristning av de sør-amerikanske landene.

↳ - Som vi har sett gjennom oppgaven førte den protestantiske reformasjonen til sterke politiske og katolske reaksjoner, og Europa entret inn i en 200 år lang religions-strid. Det oppsto store borger-kriger og religions-kriger, helt inn i bygatene, og mange mennesker har mistet sitt liv over trosretning. Så hva har dette ført til? Det var ingen klar "vinner" av konfesjonsstriden. Ingen som kom seirende ut som den ene riktige kristendom, og det er kanskje positivt. Isteden måtte europeerne "bestemme" seg for å avslutte forfølgelsene og krigene og vi åpner utviklingen av en toleranse og en ekte religionsfrihet for første gang i Europas ~~histo~~ moderne historie. Dermed åpner ~~religion~~ konfesjonsstriden for nytenkning og at man forlater gamle tankemønstre. Dette er jo Webers teori om at vestens utvikling er preget av rasjonalisme. Vi kan trekke linjene enda videre og kanskje påstå at det som menneskene kom fram til under konfesjons-strid^{en} og ~~avstanden~~ privatiseringen av religionen, sekularisering om vi ønsker, banet veien for den senere vitenskapsrevolusjonen og opplysningstid, slik den også bygget på renessansen.